

บทที่ ๑
คดีมีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

นายอริคม อินทุพุด
ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา
๔ กรกฎาคม ๒๕๖๔

ชุดที่ ๑ 1

หลักความเป็นกฎหมายสูงสุด
ของรัฐธรรมนูญ

“รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ
บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้”

กลไก : บทบัญญัติว่าด้วยการควบคุมกฎหมาย
ไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

2

หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ
ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐

มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง

“ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใด
ของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อ
รัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

3

การควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

การควบคุมกฎหมายไม่ให้
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ก่อนมีผลใช้บังคับ

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘

การควบคุมกฎหมายไม่ให้
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ภายหลังมีผลใช้บังคับ

รัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๑๒, ๒๓๑ (๑),
๑๗๒, ๑๗๓

4

การควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ภายหลังมีผลใช้บังคับ

มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเอง หรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ (**ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ**)และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ในระหว่างนั้น ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

5

วรรคสอง “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ ...”

วรรคสาม “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบต่อคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่ในคดีอาญาให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๕ นั้น เป็นผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป แต่ทั้งนี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายใดๆ”

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ คือมาตรา ๒๖๔

รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ คือมาตรา ๒๑๑

6

หลักเกณฑ์ของมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

- ๑ เป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดี
- ๒ มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
- ๓ ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น
- ๔ ศาลที่ส่งคำร้องมีอำนาจพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ต้องรอการพิพากษาคดีไว้ก่อน

7

หลักเกณฑ์มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

- ๑ เป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดี

ปัญหา

- (๑) คำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของมาตรา ๒๑๒ หมายถึงกฎหมายประเภทใด
- (๒) บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี มีลักษณะอย่างไร
- (๓) คดีถึงที่สุดแล้วยังส่งข้อโต้แย้งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ได้หรือไม่

8

ปัญหาข้อ (๑)

คำว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของมาตรา ๒๑๒ หมายถึงกฎหมาย ๒ ประเภท ดังนี้

๑

กฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรนิติบัญญัติ ตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่

- พระราชบัญญัติ และ
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

๒

กฎหมายอื่นที่ฝ่ายบริหารตราขึ้นตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมายนั้นมีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา ได้แก่

- พระราชกำหนด

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๗/๒๕๕๔

9

ข้อสังเกต : กฎหมายลำดับรองทั้งหลายไม่ใช่บทบัญญัติของกฎหมาย ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

- พระราชกฤษฎีกา
- กฎกระทรวง
- ประกาศกระทรวง
- ข้อบัญญัติท้องถิ่น
- ระเบียบ ข้อบังคับหรือข้อบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป

อันเป็นนิยามของคำว่า “กฎ” ตามพ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองฯ พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๓ ที่ว่า “กฎ” หมายความว่า พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ

ตัวอย่าง กฎหรือข้อบังคับ ที่ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ตามความหมายของมาตรา ๒๑๒

■ กฎกระทรวง เช่น

กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๔๑) ที่กำหนดให้ผู้พักในโรงแรมเสียค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัด ร้อยละ ๓ ของค่าเช่าห้องพัก (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๔/๒๕๔๘)

กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๓๖) ออกตามความพ.ร.บ.วิพยุ
กระจาย เสียฯ พ.ศ.๒๕๔๘ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕๖/๒๕๔๘)

■ พระราชกฤษฎีกา เช่น

พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ฉบับที่ ๓๐๙
(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๕๗๐/๒๕๔๔, ๑๐๘๘๙/๒๕๔๖)

11

■ ประกาศกระทรวง เช่น

- ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่องเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกิน
อัตรา (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๔/๒๕๔๒, ๑๐/๒๕๔๒)

■ ระเบียบ ข้อบังคับหรือข้อบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป

- ระเบียบ ประกาศและข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมการผลิต
น้ำตาลที่ออกโดยคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่
๒๗ /๒๕๔๔)

- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นต่อ
สาธารณะโดยวิธีประชานิยาม พ.ศ.๒๕๓๘ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓/
๒๕๔๔)

- ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยัง
ชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒ (คำสั่งศาลรธน.ที่
๑๙ /๒๕๖๕)

12

■ **ระเบียบ ข้อบังคับหรือข้อบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป (ต่อ)**

- ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ ข้อ ๒.๕ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๔๓)
- คำสั่งนายกรัฐมนตรีและคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรื่อง ระเบียบการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ
- คำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น เรื่อง เพิกถอนสัญญาบุคคล ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๕/๒๕๕๑)
- ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ลงวันที่ ๑๒ เม.ย. ๒๕๕๒ และข้อกำหนดที่ออกตามความในมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ลงวันที่ ๑๒ เม.ย. ๒๕๕๒ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๐-๑๑/๒๕๕๓)
- กฎ ข้อบังคับและระเบียบต่างๆ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ (คำสั่งศาลรธน.ที่ ๓/๒๕๕๔)

13

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๑๙/๒๕๖๕ เป็นกรณีเทศบาลตำบลเสาธงหิน เป็นโจทก์ฟ้อง นาง ส. จำเลยต่อศาลแขวงนนทบุรี ให้คืนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแก่โจทก์ ๘๑,๗๑๐ บาท พร้อมดอกเบี้ย อ่างเหตุน่า จำเลยยื่นคำขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อโจทก์และโจทก์จ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแก่จำเลยตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ถึง ๒๕๖๒ ต่อมาโจทก์ตรวจสอบพบว่าจำเลยเป็นผู้ได้รับเงินบำนาญจากกรมบัญชีกลาง ซึ่งถือว่าเป็นผู้ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ จำเลยจึง**ขาดคุณสมบัติการรับ**เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตั้งแต่ต้นหรือในขณะยื่นคำขอ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ ๖ (๔) ประกอบระเบียบคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ ๕ (๓)

ระหว่างสืบพยานโจทก์ ศาลแขวงนนทบุรีเห็นว่า **ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒** ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๔๘ วรรคสอง จึงส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

14

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า กรณีที่ศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก้คดีต้องด้วยมาตรา ๕ ตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่งนั้น บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญดังกล่าวต้องเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นที่ตราขึ้นโดยฝ่ายบริหารตามกระบวนการที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้กฎหมายนั้นมีศักดิ์และฐานะเทียบเท่ากฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา **ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒** เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติและมีสถานะเป็นเพียงกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจของฝ่ายบริหาร มิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามความหมายของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัยกรณีไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจรับไว้พิจารณาวินิจฉัย จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา.

15

หมายเหตุ

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒

ข้อ ๖ ผู้ที่มีสิทธิจะได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ... (๔) **ไม่เป็นผู้ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ ...**

16

■ **ข้อกำหนดของศาลต่างๆ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ ข้อบังคับของประธานศาล (Court Rules) ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง**

- ข้อกำหนดของศาลชั้นอุทธรณ์ เช่น ข้อกำหนดคดีภาษีอากร พ.ศ. ๒๕๓๙ ข้อ ๑๐ (เรื่องกำหนดเวลายื่นบัญชีรับอากร) ออกตามความในพ.ร.บ.จัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ.๒๕๒๘ มาตรา ๒๐ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕๐/๒๕๔๔)

- ระเบียบที่ประชุมใหญ่ของศาลปกครองสูงสุด เช่น ระเบียบที่ประชุมใหญ่ของศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๓ ข้อ ๑๑๒ วรรคหนึ่ง (๓) (คำสั่งศาลรธน.ที่ ๓๙/๒๕๕๕)

- ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา เช่น ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้อ ๑๐ (เรื่องรอกการได้ส่วนมูลฟ้อง เพื่อให้การสอบสวนของหน่วยงานเสร็จสิ้นก่อน) (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๖๒)

กรณี ๑ และ ๒ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ไม่ใช่กฎหมายที่ตราขึ้นโดยองค์กรนิติบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า ไม่รับคำร้อง

กรณี ๓ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นกฎหมายลำดับรอง ไม่รับคำร้อง

17

ข้อสังเกต

๑. เคยมีคำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕/๒๕๖๔ เป็นกรณีผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ขอให้วินิจฉัยว่า **มติที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด ครั้งที่ ๑๘/๒๕๔๕ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ ที่ว่า ให้เริ่มนับระยะเวลาการฟ้องคดีตั้งแต่วันที่ศาลปกครองเปิดทำการเป็นต้นไป ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหลายมาตรา รวมทั้งมาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๑๙๗**

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า **มติที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด**ดังกล่าวเป็นการกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการฟ้องคดีปกครองทั่วไปที่เกิดขึ้นก่อนศาลปกครองเปิดทำการเสมือนเป็นการบัญญัติหลักเกณฑ์การนับระยะเวลาฟ้องคดีไว้เป็นการทั่วไป **จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติแห่งกฎหมาย** หากการวินิจฉัยคดีใดคดีหนึ่ง ตามพ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง ไม่ แต่เป็นการกำหนดวิธีดำเนินการทั้งปวงเกี่ยวกับการฟ้อง อันเป็นการออกกระเบียบตามมาตรา ๔๔ ซึ่งต้องดำเนินการตามพ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕ และมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง (ส่งให้สภาผู้แทนราษฎรตรวจสอบก่อน) เมื่อไม่ได้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ ย่อมเป็นการออกกระเบียบโดยไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๑๙๗ วรรคสี่

18

๒. กรณีมีข้อโต้แย้งว่า กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับในเรื่องต่างๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ องค์การที่มีอำนาจวินิจฉัยคือศาลปกครอง ตามพ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครอง พ.ศ.๒๕๔๓ มาตรา ๙ (๑) และหากศาลปกครองวินิจฉัยว่าขัดรัฐธรรมนูญ จะมีผลเป็นการเพิกถอนกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับนั้น ตามมาตรา ๗๒

แต่ในกรณีมีปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นในคดีที่ฟ้องต่อศาลยุติธรรมว่า กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับในเรื่องต่างๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรมจะต้องทำอะไร เพราะไม่มีกฎหมายให้ศาลยุติธรรมส่งเรื่องดังกล่าวไปให้ศาลปกครองวินิจฉัย ?

เรื่องนี้มีสองแนวทาง

แนวทางแรก ศาลยุติธรรมมีอำนาจวินิจฉัยเอง แต่คำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมในคดีดังกล่าวมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดี ไม่มีผลเป็นการเพิกถอนกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับนั้น

แนวทางที่สอง ศาลยุติธรรมจะวินิจฉัยว่า ข้อโต้แย้งดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลปกครองที่จะวินิจฉัย โจทก์หรือจำเลยจะโต้แย้งเข้ามาเป็นประเด็นในคดีที่กำลังพิจารณาที่ศาลยุติธรรมไม่ได้ และวินิจฉัยคดีไปตามหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับในเรื่องนั้นๆ

ศาลยุติธรรมไทยถือตามความเห็นที่สอง

19

๓. ประกาศหรือคำสั่งของคณะรัฐประหาร เช่น คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฯ หรือคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หากเป็นเรื่องที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งโดยปกติต้องออกเป็นกฎหมาย ประกาศฉบับนั้นย่อมมีสถานะเป็นกฎหมาย แต่หากไม่มีข้อใดกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการต่างๆ ที่ไม่มีอำนาจลงโทษใคร ย่อมมีสถานะเป็นเพียงกฎหรือข้อบังคับ (ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ ๙๕๓/๒๕๕๗)

20

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๒ เป็นกรณีศาลแขวงปทุมวันส่งข้อโต้แย้งของจำเลย ในคดีอาญาว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๕ เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา ที่กำหนด มาตรการลงโทษแก่ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา **กรณีไม่พิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้า**ตามคำสั่งของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน **จำคุกไม่เกินหก เดือน ปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ** ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรค สอง มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประกาศดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความมั่นคง ของรัฐในปัจจุบัน อีกทั้งยังมีมาตรการทางกฎหมายอื่นซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงเป็นการ จำกัดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลอย่างไม่สมเหตุสมผล และไม่ได้สัดส่วน ระหว่างประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับ เมื่อเปรียบเทียบกับสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนจะต้อง สูญเสียไปอันเนื่องมาจากกฎหมายนั้น รวมทั้งกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักนิติ ธรรม จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง

21

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๐/๒๕๖๓ เป็นกรณีแขวงดุสิตส่งข้อโต้แย้งของจำเลย ในคดีอาญาว่า ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๙/๒๕๕๗ เรื่อง **ให้บุคคลมา รายงานตัวตามคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ** ลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗ และ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๔๑/๒๕๕๗ เรื่อง **กำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกบุคคลให้มารายงานตัวเป็นความผิด** ลงวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เฉพาะในส่วน of โทษทางอาญา กรณีฝ่าฝืนคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (จำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประกาศดังกล่าวไม่มีความเหมาะสมกับลักษณะของการ กระทำผิด ไม่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี จำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และขัดต่อหลักนิติธรรม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ นอกจากนี้ยังเป็นการกำหนดโทษทางอาญาให้มีผลย้อนหลังแก่บุคคลผู้ไม่มารายงานตัวตาม คำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งเป็นคำสั่งที่มีขึ้นก่อนประกาศฉบับนี้ จึงขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง อีกด้วย

22

ปัญหาข้อ (๒)

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี มีลักษณะดังนี้

๑

กฎหมายสารบัญญัติที่ต้องใช้ในการวินิจฉัยคดี

๒

กฎหมายวิธีสบัญญัติเกี่ยวข้องกับคดีนั้น

23

ตัวอย่างคำวินิจฉัย :

กรณีกฎหมายสารบัญญัติที่ต้องใช้วินิจฉัยคดี

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓/๒๕๖๘ จำเลยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า มีความผิดฐาน มีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ตามพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสาม (๒) และมาตรา ๖๖ วรรคสาม ลงโทษประหารชีวิต ลดโทษหนึ่งในสาม จำคุกตลอดชีวิต ต่อมาประมวลกฎหมายยาเสพติดมีผลใช้บังคับ จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นกำหนดโทษใหม่ โดยใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่จำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓ ศาลชั้นต้นมีคำสั่งยกคำร้อง จำเลยอุทธรณ์

ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ จำเลยยื่นคำร้องว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ บทนิยาม คำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “และให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๒๙ เนื่องจากเดิม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ขณะจำเลยกระทำความผิด กำหนดให้ความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ และความผิดฐานมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ เพื่อจำหน่าย เป็นคนละฐานความผิดแยกออก

24

จากกัน แต่ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา ๑ บัญญัติบทยามคำว่า “จำหน่าย” ให้หมายความว่ารวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่ายด้วย มีผลทำให้ผู้กระทำความผิดฐาน **มียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย**ตามกฎหมายเดิม**ที่ถูกยกเลิกไปแล้ว** ต้องมีความผิดและรับโทษฐานจำหน่ายยาเสพติดให้โทษที่เป็นเหตุจูงใจ ตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา ๑๔๕ วรรคสองและวรรคสาม อันเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นใหม่ภายหลังการกระทำความผิด บทนิยามดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับย้อนหลังเพื่อลงโทษบุคคลซึ่งขัดต่อหลักนิติธรรม ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๒๙

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ เป็นบททั่วไปที่วางหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้ โดยมีได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้ จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัยคงรับวินิจฉัยเฉพาะประเด็นที่ขอให้วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา ๑ บทนิยามคำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “และให้หมายความว่ารวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ หรือไม่

25

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การที่ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด มาตรา ๑ บัญญัติบทยามคำว่า “จำหน่าย” ให้หมายความว่ารวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่ายด้วย ทำให้ผู้กระทำความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติด แต่ยังคงเหลือยาเสพติดบางส่วนครอบครองอยู่กับตัว ไม่ต้องรับผิดทางอาญาทั้งความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดและความผิดฐานมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติดรวมสองกระทงตามกฎหมายเดิม **คงรับผิดทางอาญารฐานจำหน่ายยาเสพติดเพียงกระทงเดียวตามกฎหมายใหม่** ซึ่งเป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดมากกว่า บทนิยามคำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “และให้หมายความว่ารวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” จึงมีใช้บทบัญญัติที่กำหนดโทษ**เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่หนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา**ที่กระทำความผิด อันจะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง

ข้อสังเกต : กรณีโต้แย้งว่า บทนิยาม ของกฎหมายชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีแนวคำวินิจฉัยว่า บทนิยามเพียงแต่ให้ความหมายของถ้อยคำเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่มีกรณีที่จะชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ (คำวินิจฉัยที่ ๔๐/๒๕๔๗, ๓๑-๓๒/๒๕๖๓, ๖๓/๒๕๖๕) แต่กรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญรับวินิจฉัย น่าจะเป็นเพราะบทนิยามในคำวินิจฉัยนี้มีลักษณะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก้คดีโดยตรง คือถึงขนาดเป็นข้อแพะชนะในคดี

26

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๖๔ เป็นกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง จำเลยว่า กระทำความผิดฐานลงสมัครรับเลือกตั้งโดยรู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือ มีลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโรง และ แจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน เนื่องจากจำเลยเคยถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโรง ตามคำสั่งจังหวัดเพชรบูรณ์ ลงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๒ **และยังไม่พ้นห้าปี** นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งจนถึงวันเลือกตั้งในวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ เพราะเหตุละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจ ขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.การเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๕) และมาตรา ๑๒๐, ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๐ (๒๕)

ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๕) บัญญัติว่า “บุคคล ผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ... (๒๕) เคยถูกสั่งให้พ้น จากตำแหน่งใดๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะทอดทิ้งหรือละเลยไม่ปฏิบัติตาม **หน้าที่และอำนาจ** หรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยหน้าที่และอำนาจ หรือประพฤติดนินทาฝ่าฝืนต่อความ สงบเรียบร้อย หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือมีความประพฤติในทางที่น่าจะมาซึ่งความ

27

เสื่อมเสียแก่ศักดิ์ตำแหน่ง หรือแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแก่ราชการ **และยังไม่พ้นห้าปี** นับแต่วันพ้นจากตำแหน่งจนถึงวันเลือกตั้ง” จำเลยเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวกำหนด ระยะเวลาให้รองจนกว่าจะพ้นห้าปีนับแต่วันพ้นจากตำแหน่งจนถึงวันเลือกตั้ง จึงจะ สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ **แตกต่างจากการ กำหนดระยะเวลา**เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ และพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ และการกำหนดระยะเวลาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับ เลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข.(๑) และพ.ร.ป.ว่าด้วยการได้มา ซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๔ **ที่มีได้บัญญัติลักษณะต้องห้ามดังกล่าว** และเมื่อ บุคคลพ้นจากการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแล้ว สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาได้ทันที อันเป็นบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะ ต้องห้ามที่เข้มงวดมาเกินความจำเป็น ประกอบกับบุคคลที่อยู่ในระหว่างถูกสั่งให้พ้นจาก ตำแหน่งไม่ว่าคตินั้นจะถึงที่สุดหรือไม่ ไม่อาจใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น บทบัญญัติดังกล่าวจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๕ และมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

28

ศาลชั้นต้นเห็นว่าเป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงส่งคำ
โต้แย้งดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า **มาตรา ๓ วรรคสอง** เป็นบททั่วไปที่วางหลักการปฏิบัติ
หน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐ และ**มาตรา ๕** เป็น
บททั่วไปที่วางหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้ มิได้มีข้อความที่เป็นการ
คุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญ**ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้** จึงมี
คำสั่งรับไว้พิจารณาเฉพาะประเด็นที่ขอให้วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น
หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๕) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖
วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า

- สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดการบริการสาธารณะ
ในระดับท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่น **สมควรเป็นผู้มีความ
ประพฤติที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือศรัทธา** ต้องถูกกำกับด้วยมาตรฐานทางจริยธรรมหรือ
มาตรฐานความประพฤติที่สูงกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป

29

- การสั่งให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง องค์การกำกับดูแลจะเข้ามาควบคุม
สอบสวนและวินิจฉัยภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมีหลักประกันความเป็นธรรมแก่
ผู้ถูกกล่าวหา เมื่อได้ดำเนินการแล้ว **คำสั่งทางปกครองดังกล่าวมีสภาพบังคับต่อบุคคลโดยไม่
ต้องรอการยืนยันจากองค์กรตุลาการ** สภาพบังคับตามกฎหมายดำรงอยู่จนกว่าจะมีการเพิก
ถอน หลังจากนั้นหากมีการโต้แย้งถึงความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งให้บุคคลพ้นจาก
ตำแหน่ง องค์การตุลาการจึงจะเข้ามาตรวจสอบคำสั่งทางปกครองนั้น ลักษณะต้องห้ามกรณีนี้
จึงมิได้จำกัดเฉพาะต้องมีคำพิพากษาของศาลเสียก่อน ไม่ว่าจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่

- ส่วนที่บัญญัติลักษณะต้องห้ามของผู้เคยถูกสั่งให้พ้นจากการเป็นสมาชิกสภา
ท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นไม่ให้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งมีกำหนดระยะเวลาห้าปีนั้น **เป็นการ
จำกัดสิทธิชั่วคราวให้เหมาะสมกับระดับความร้ายแรงของพฤติกรรม** เพื่อมิให้บุคคลดังกล่าว
เข้ามาใช้อำนาจใช้อำนาจที่อาจทำให้ราชการเสียหายหรือมลทินหมองเพียงระยะเวลาหนึ่ง
และการบัญญัติลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาท้องถิ่น**สามารถกำหนดให้แตกต่างจาก
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาได้** โดยไม่ต้องบัญญัติให้เหมือนกันทุกกรณี

ด้วยเหตุดังกล่าว พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.
๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๕) จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

30

ตัวอย่างคำวินิจฉัย :

กรณีเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๖๘ คดีนี้เป็นกรณีผู้ซื้อทรัพย์ได้จากการขายทอดตลาด และรับโอนกรรมสิทธิ์มาแล้ว ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดจันทบุรีขอให้ออกหมายบังคับคดีให้จำเลยและบริวาร (ซึ่งยังอยู่อาศัยในที่ดินพิพาท) ออกไปจากที่ดินพิพาท ศาลจังหวัดจันทบุรีออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีปิดประกาศขังไล่ จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดจันทบุรีว่า การบังคับคดีและการปิดประกาศขังไล่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขอให้เพิกถอนการบังคับคดี ศาลจังหวัดจันทบุรียกคำร้อง จำเลยอุทธรณ์

ระหว่างที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค ๒ จำเลยยื่นคำร้องโต้แย้งว่า ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบริวารที่อาศัยอยู่ในทรัพย์สินพิพาทควรมีสิทธิที่จะอยู่อาศัยได้ทราบเท่าที่ยังไม่มีคำบังคับของศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๓๔ ที่ให้อำนาจผู้ซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีได้ทันที โดยไม่ต้องขอออกคำบังคับให้ลูกหนี้ที่อาศัยอยู่ออกจากอสังหาริมทรัพย์ก่อนจึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (สิทธิในสิทธิและเสรีภาพของของลูกหนี้และบริวาร

31

เกินสมควรแก่เหตุ และขัดต่อหลักนิติธรรม) มาตรา ๓๓ วรรคหนึ่ง (เสรีภาพในเคสด้าน) และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง (สิทธิในทรัพย์สิน) ขอให้ส่งข้อโต้แย้งดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ศาลจันทบุรีส่งข้อโต้แย้งดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ต้องใช้บทบัญญัติดังกล่าวในการวินิจฉัยคดี เมื่อจำเลยโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผล และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ กรณีเป็นไปตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งให้รับไว้พิจารณา

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๓๔ เป็นบทบัญญัติให้สิทธิผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีแก่ลูกหนี้หรือบริวารที่ยังอยู่อาศัยในอสังหาริมทรัพย์นั้นได้ทันที โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่

- เพื่อให้การบังคับคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้และผู้ซื้อทรัพย์ได้จากการขายทอดตลาดสามารถเข้าใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินได้โดยเร็ว

32

- ก่อนดำเนินการตามมาตรานี้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาสามารถชำระหนี้ได้ทุกเมื่อ เพื่อมิให้มีการบังคับคดี สิทธิและเสรีภาพของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและบริวารมีอยู่อย่างใด คงมีอยู่เช่นนั้น

- บทบัญญัตินี้เป็นกลไกที่จำเป็นในการป้องกันการประวิงคดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการขายทอดตลาด ทำให้ราคาทรัพย์สินมีมูลค่าที่เหมาะสมกับความเป็นจริง

ด้วยเหตุดังกล่าว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๓๔ จึงไม่กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นไปตามหลัก สัดส่วน ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่กระทบต่อเสรีภาพเสรีภาพในเคหสถาน และไม่กระทบต่อ สิทธิในทรัพย์สิน ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๓ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง

33

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๗/๒๕๖๘ เป็นกรณีโจทก์ซึ่งเป็นเอกชนยื่นคำฟ้องต่อศาล อาญาขอให้ลงโทษจำเลยฐานร่วมกันปลอมเอกสารสิทธิและใช้เอกสารสิทธิปลอม ในวันนัด สืบพยานโจทก์ ศาลอาญามีคำสั่งว่า “... ไม่มีปัญหาต้องวินิจฉัยว่าตราประทับของกิจการ ร่วมค้า ก. เป็นตราประทับปลอมหรือไม่ ... ให้ยกคำร้องของโจทก์ในส่วนนี้”

โจทก์ยื่นคำร้องว่า คำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งตัดพยานหลักฐานสำคัญของโจทก์ โดย ศาลอาญาอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๗ (๑) ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ โจทก์เห็นว่า ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ เป็นบทบัญญัติที่เปิดช่องให้ศาลในคดีอาญา สามารถใช้ดุลพินิจปรับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอย่างกว้างขวาง กระทบ ต่อสิทธิของโจทก์ในการพิจารณาคดี ทำให้เกิดความไม่แน่นอนชัดเจนว่ศาลจะหยิบยก บทบัญญัติใดมาใช้บังคับ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิมี สิทธิได้รับการเยียวยาจากรัฐ) มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง (หลักนิติธรรม) และมาตรา ๒๗ วรรค หนึ่ง (หลักความเสมอภาค เพราะทำให้คู่ความในคดีอาญาได้รับการพิจารณาอย่างคดีแพ่ง)

34

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ เป็นบทบัญญัติที่ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญานำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ซึ่งมีรายละเอียดมากกว่า) มาใช้บังคับในคดีอาญาในกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**ไม่ได้บัญญัติวิธีพิจารณาข้อใดไว้โดยเฉพาะ** เพื่อให้ศาลสามารถปรับใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายแก่คดีได้

- เป็นการให้นำมาใช้เท่าที่**ไม่ขัดต่อความมุ่งหมาย**ของการดำเนินคดีในแต่ละประเภท โดยการดำเนินคดีอาญายังคงเป็นไปตามหลักการตรวจสอบ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันค้นหาความจริง และมาตรฐานการพิสูจน์ต้องปราศจากข้อสงสัย ส่วนการดำเนินคดีแพ่งยังคงเป็นไปตามหลักความตกลง ฝ่ายใดกล่าวอ้างย่อมมีการพิสูจน์ และพยานหลักฐานฝ่ายใดมีน้ำหนักมากกว่าย่อมเป็นผู้ชนะคดี

- เพื่อหลีกเลี่ยงการ**บัญญัติกฎหมายซ้ำ**

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ จึงมีความชัดเจนแน่นอน คู่ความยังคงมีสิทธิต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ไม่ได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสี่ และเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง อีกทั้งบุคคลยังคงเสมอภาคกันในกฎหมาย จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง

35

แนวคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ

กรณี**ไม่เป็น**กฎหมายวิธีพิจารณาความที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น

หลัก : การโต้แย้งว่ากฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญที่จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ มีหลักการสำคัญคือ ต้องโต้แย้ง**ในขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลในชั้นตอนนั้นด้วย** หากคดียังไม่ถึงชั้นตอนนั้น ยังโต้แย้งไม่ได้ เช่น อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จะขอให้ส่งข้อกฎหมายที่ใช้ในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นบังคับคดีไปให้วินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไม่ได้ และศาลที่มีอำนาจส่งไปคือ**ศาลที่คดีนั้นอยู่ระหว่างพิจารณา** เช่น คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลสูง จะขอให้ศาลชั้นต้นส่งไปไม่ได้

36

- กรณีคืออยู่ระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น จะได้แย้งว่ากฎหมายเกี่ยวกับ **การอุทธรณ์** ขัดรัฐธรรมนูญ ไม่ได้

คำสั่งศาลธน.ที่ ๑๓/๒๕๕๔ เป็นกรณีพนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรีเป็นโจทก์ฟ้องว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

ระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัดนนทบุรี จำเลยทั้งสองยื่นคำร้องว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ (คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์โดยเฉพาะการกระทำซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นที่สุด) และ มาตรา ๑๙ (คู่ความอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องไปพร้อมฎีกาต่อศาลฎีกา ศาลฎีกาอาจพิจารณารับฎีกาไว้วินิจฉัย หากเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัย) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๐ (บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน)

37

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับในกรณีที่มีการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งต่อไปหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็นศาลชั้นต้นจะนำมาใช้บังคับแก่คดี ไม่ต้องด้วยเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๒๑๑ วรรคหนึ่ง กรณีไม่เป็นประโยชน์ที่จะพิจารณาวินิจฉัยต่อไป สมควรจำหน่ายคำร้องตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการพิจารณาและมีคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

38

- คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จะขอให้ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่า บทบัญญัติว่าด้วยการบังคับคดีขัดรัฐธรรมนูญไม่ได้

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓๔/๒๕๔๘ เป็นกรณีบริษัทเงินทุนฟ้องเรียกเงินคืนจากลูกหนี้ ขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ป.วิ.พ. มาตรา ๒๗๑ ถึง ๒๙๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ และ มาตรา ๓๐ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ป.วิ.พ.มาตรา ๒๗๑ ถึง ๒๙๐ เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในหมวดว่าด้วยการบังคับคดี จะใช้บังคับหลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้วและต่อเมื่อผู้ร้องตกเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเป็นผู้แพ้คดีและไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา กรณีตามคำร้อง คดีของโจทก์และผู้ร้องยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นยังไม่ได้มีคำพิพากษาให้โจทก์หรือผู้ร้องเป็นฝ่ายชนะคดี จึงไม่มีกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเกิดขึ้น ดังนั้น ป.วิ.พ. มาตรา ๒๗๑ ถึง ๒๙๐ จึงไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง

39

- กรณีศาลชั้นต้นตัดสินแล้ว ยังไม่ได้ยื่นอุทธรณ์ จะขอให้ส่งข้อโต้แย้งว่า กฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดีขัดรัฐธรรมนูญไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไม่ได้

- ต้องยื่นอุทธรณ์ก่อน เพื่อให้มีกรณีที่ศาลชั้นอุทธรณ์จะใช้กฎหมายนั้นบังคับแก่คดีแล้วยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นอุทธรณ์ส่งไป)

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๕/๒๕๕๔ เป็นกรณีโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๒๐๐ วรรคสอง ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วพิพากษายกฟ้อง

ต่อมาโจทก์ยื่นคำร้องขอให้ศาลที่พิจารณาคดีส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า ป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๑ และมาตรา ๑๔๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๔ มาตรา ๔๐ (๑) (๓) และมาตรา ๘๑ (๑) ถึง (๔) โดยที่ยังไม่ได้ยื่นอุทธรณ์

40

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคดีนี้ไปแล้ว และแม้ศาลชั้นต้นจะยังมิได้สั่งรับอุทธรณ์ก็ตาม แต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้ร้องโต้แย้งก็ไม่เกี่ยวกับการพิจารณา**รับหรือไม่รับอุทธรณ์**แต่อย่างใด จึงไม่มีกรณีที่ศาลชั้นต้นจะนำบทบัญญัติแห่งป.วิ.อ. มาตรา ๑๒๑ และมาตรา ๑๔๓ มาใช้บังคับแก่คดีนี้อีก กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๒๑๑ วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๗ (๑๓) จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา วินิจฉัย

41

- ขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ คดีอยู่ระหว่างการไต่สวนของศาลชั้นต้น จะขอให้ศาลชั้นต้นส่งข้อโต้แย้งว่า กฎหมายที่ศาลชั้นอุทธรณ์จะต้องใช้ในการวินิจฉัย คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๐/๒๕๕๐ คดีนี้ศาลฎีกามีคำพิพากษายืนตามศาลล่าง ทั้งสองให้ลงโทษจำคุกจำเลย แต่โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ และให้ปรับจำเลยเป็นเงินจำนวนหนึ่ง

ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ต่อศาลชั้นต้นและยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ. รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๐ (คำสั่งยกคำร้องของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด) และมาตรา ๑๘ (คำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นได้ครั้งเดียว) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๖ (รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด) และ มาตรา ๒๔๗ (บุคคลที่ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาอันถึงที่สุดอาจร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้)

42

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า กระบวนการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ไต่สวนว่าคดีนั้นมีมูลพอที่จะรื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่หรือไม่ แล้วส่งสำนวนพร้อมทำความเข้าใจให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาสั่ง การ สั่ง คำ ร้อง ตั้ง กล่าว จึง เป็น อำนาจ ของ ศาล อุทธรณ์

ผู้ร้องยื่นคำร้องนี้ขณะที่คดีอยู่ระหว่างการไต่สวนของศาลชั้นต้น แต่การส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (เดิม) จะต้องเป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลนั้นจะใช้บังคับแก้ คดี ที่กำลังพิจารณาอยู่เท่านั้น เมื่อบทบัญญัติมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ **จะใช้บังคับ** **แก้คดีในศาลอุทธรณ์** (ศาลอุทธรณ์ภาค ๙) **มิใช่ศาลชั้นต้น** กรณีจึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัย

43

- คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลสูง จะขอให้ศาลชั้นต้นส่งข้อโต้แย้งไปศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ ต้องให้ศาลสูงเป็นผู้ส่ง

คำสั่งศาลธน.ที่ ๓๗/๒๕๖๑ คดีนี้จำเลยถูกฟ้องขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. ๒๕๖๙ มาตรา ๒๗ มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘ ฯลฯ ขณะที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ศาลอาญาส่งข้อโต้แย้งของจำเลยที่ยื่นต่อศาลอาญาไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่โจทก์นำมาฟ้องจำเลย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๗๗

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ศาลที่มีอำนาจส่งข้อโต้แย้งของคู่ความตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ต้องเป็นศาลที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คู่ความโต้แย้ง บังคับแก้คดี เมื่อปรากฏว่าคดีของจำเลยทั้งสี่นี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ศาลอาญาจึงมิใช่ศาลที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จำเลยทั้งสี่โต้แย้งบังคับแก้คดี กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับพิจารณาวินิจฉัยได้

44

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๒๖/๒๕๖๒ เป็นกรณีศาลแพ่งส่งข้อโต้แย้งของผู้คัดค้านในคดีรื้อรายผิดปกติ ที่ว่า พ.ร.ป.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ ม.๘๑ วรรคสอง (ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีการพิจารณาพิพากษา) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ม.๔, ๕, ๒๕, ๒๖ และ ๒๗ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ศาลที่จะมีอำนาจส่งข้อโต้แย้งของคู่ความต้องเป็นศาลที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก้คดี กรณีตามคำร้องศาลแพ่งมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านตกเป็นของแผ่นดินไปแล้วและคดีอยู่ในระหว่างอุทธรณ์ บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้คัดค้านโต้แย้งดังกล่าวจึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลแพ่งจะใช้บังคับแก้คดี กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับพิจารณาวินิจฉัยได้

45

ปัญหาข้อ (๓)

คดีถึงที่สุดแล้วส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้หรือไม่

หลัก : คดีที่ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ต้องอยู่ระหว่างพิจารณาของศาล คือยังไม่ถึงที่สุด เพราะตัวบทใช้คำว่า เพราะคำว่า “จะใช้” บังคับแก้คดี แสดงว่ายังไม่ได้ใช้จนถึงขั้นคดีเสร็จเด็ดขาด และมาตรา ๒๑๒ วรรคสาม ยังบัญญัติไว้ด้วยว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้~~ในคดีทั้งปวง~~ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว ...” แสดงว่าคดีที่จะส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยจะต้องเป็นคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล

เว้นแต่ เป็นกรณีที่คดีถึงที่สุดแล้ว แต่มีข้อพิพาทในชั้นบังคับคดี ส่งข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติในชั้นบังคับคดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปให้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้

๒๖

คำวินิจฉัยที่ ๓๔ ถึง ๕๓/๒๕๕๓ เป็นกรณีศาลชั้นต้นสั่งอายัด
เงินค่าจ้างของลูกจ้างในคดีกู้ยืมเงิน เพื่อนำมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำ
พิพากษา จำเลยยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นขอให้ส่งเรื่องไปยังศาล
รัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า ป.วิ.พ.มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือ
แย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๑๐

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ตามป.วิ.พ.มาตรา ๑๔๘ (๑) และ
มาตรา ๓๐๒ แสดงว่า ในชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งยังมีการ
วินิจฉัยชี้ขาดได้ ป.วิ.พ.มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) จึงเป็นบทบัญญัติ
แห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐
มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง และคดีนี้ไม่ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย
อย่างไร คำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้วก็ได้ถูกกระทบกระเทือน
เพราะจำเลยยังต้องชำระหนี้ตามคำพิพากษา คำร้องดังกล่าวจึงต้องด้วย
มาตรา ๒๖๔

47

หลักเกณฑ์ของมาตรา ๒๑๒

๒

มีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

หากไม่ใช่ข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ไม่ต้องด้วยองค์ประกอบของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

48

ตัวอย่าง : ข้อโต้แย้งที่ไม่ใช่ข้อโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือ
แย้งต่อรัฐธรรมนูญ

- ขอให้วินิจฉัยว่า **การกระทำของบุคคล** ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
- การคัดลอกเบี้ยของธนาคารขัดต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๙/๒๕๔๓)
- การยื่นฟ้องคดีของพนักงานอัยการต่อศาลจังหวัดเตัง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำสั่งศาลรธน.ที่ ๓๙/๒๕๕๖)
- การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมที่ดินและกรมที่ดินเกี่ยวกับการขออนุญาต ก. ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการสืบมรดกตามรัฐธรรมนูญ (คำสั่งศาลรธน.ที่ ๕๒/๒๕๕๖)
- การตั้งข้อกล่าวหาของพนักงานสอบสวนและการมีคำสั่งฟ้องของพนักงานอัยการ รวมทั้งการดำเนินการฟ้องร้องคดีนี้แก่จำเลย เป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำสั่งศาลรธน.ที่ ๔๕/๒๕๖๑)

49

- ขอให้วินิจฉัยว่า **คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล** ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๘/๒๕๔๑ : ขอให้วินิจฉัยว่า คำสั่งของผู้พิพากษาศาล
จังหวัดสตูลที่สั่งให้ส่งสำเนาคำร้องให้แก่โจทก์เป็นคำสั่งที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ
คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๑/๒๕๔๑ : ขอให้วินิจฉัยว่า คำพิพากษาศาลฎีกา ๒ ฉบับ
ผู้พิพากษาลงชื่อ ไม่ครบองค์คณะ เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ
คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๐/๒๕๕๓ : ขอให้วินิจฉัยว่า การที่ศาลปกครองกลางและ
ศาลปกครองสูงสุดใช้กฎหมายย้อนหลัง เป็นการขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ
- ขอให้วินิจฉัยว่า **กฎหมายขัดต่อกฎหมายระดับเดียวกัน** เช่น ขอให้วินิจฉัยว่า
พ.ร.บ.การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.๒๕๐๕ ม.๓๘ ตรี และพ.ร.ก. บริษัทบริหาร
สินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ม.๙ ขัดหรือแย้งต่อพ.พ. ม.๓๐๖ หรือไม่ (คำวินิจฉัยที่
๓๘-๓๙/๒๕๔๓) ขอให้วินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา
๔(๑) ขัดหรือแย้งต่อพ.ร.บ.ยา พ.ศ. ๒๕๑๐ พ.ร.บ.วิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ.
๒๕๕๖ และพ.ร.บ.คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.๒๕๔๒
(คำสั่งที่ ๖๔/๒๕๖๓)

50

- ขอให้วินิจฉัยว่า กฎหรือคำสั่งขัดต่อกฎหมายแม่บท เช่น ขอให้วินิจฉัยว่า กฎและคำสั่งทางปกครองที่ออกโดยคณะก.ก.อ้อยและน้ำตาลทราย เป็นการออกเกินขอบเขตที่พ.ร.บ.อ้อยและน้ำตาลทรายฯให้อำนาจไว้ (คำวินิจฉัยฯที่ ๒๗/๒๕๔๔)
- ขอให้วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญมาตราหนึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญอีกมาตราหนึ่ง เช่น คำสั่งศาลรธน.ที่ ๔๘/๒๕๕๖ ขอให้วินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๑(๓) ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๑๒๒
- ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญแปลกฎหมายหรือวินิจฉัยคดี
คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๘/๒๕๔๓ ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ผู้ร้องเป็นผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗ หรือไม่
คำสั่งศาลรธน.ที่ ๓๒-๓๔/๒๕๔๗ ขอให้วินิจฉัยว่า คดีอยู่ในอำนาจศาลปกครองหรือศาลยุติธรรม
คำสั่งศาลรธน.ที่ ๑/๒๕๕๖ ขอให้วินิจฉัยว่า การกระทำของเจ้าพนักงานและหน่วยงานของรัฐขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

51

- ขอให้วินิจฉัยว่า กฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่ข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ
การตรากฎหมายโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หมายถึง
(๑) กระบวนการหรือขั้นตอนในการตรากฎหมาย ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
(๒) รูปแบบของกฎหมาย ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

52

กระบวนการในการตรากฎหมาย

กระบวนการหรือขั้นตอนในการตรากฎหมาย หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนในการเสนอและพิจารณากฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

กรณีพระราชบัญญัติ ดังเช่น

- ผู้มีสิทธิเสนอร่างพ.ร.บ. ได้แก่ คณะรัฐมนตรี ส.ส. ไม่น้อยกว่า ๒๐ คน หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคน เฉพาะร่างกฎหมายตามรัฐธรรมนูญหมวด ๓ และหมวด ๕ (ม.๑๓๓ ว.หนึ่ง (๑)-(๓)) และในกรณีที่ร่างพ.ร.บ.เกี่ยวกับการเงิน จะเสนอได้ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี (ม.๑๓๓ ว.สอง)

- การเสนอร่างกฎหมายเข้าสภาฯ ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ผลกระทบก่อนเสนอ (ม.๗๗ วรรคสอง) และต้องเสนอสภาผู้แทนฯ ก่อน เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้เสนอวุฒิสภา โดยการประชุมต้องมีองค์ประชุมประกอบด้วยสมาชิกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา (ม.๑๒๐ วรรคหนึ่ง) (มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๕๑ กรณีองค์ประชุมไม่ครบ มีผลทำให้การตรากฎหมายไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ)

53

กรณีของพระราชกำหนด ดังเช่น

- การตราพระราชกำหนด มีหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ

(๑) ต้องเป็นการตราเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัย สาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ

(๒) คณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

- การตรวจสอบการตราพระราชกำหนด มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ ว. ถึง ว.๗ (โดยรัฐสภา) และมาตรา ๑๗๓ (โดยศาลรัฐธรรมนูญ) คู่ความจะได้แย้งว่าการตราพระราชกำหนดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) โดยช่องทางตามมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่งไม่ได้

54

กรณีโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการในการตราพระราชบัญญัติ

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓๑ ถึง ๓๒/๒๕๖๓ เป็นกรณีจำเลยในคดีล้มละลาย ขอให้ศาลล้มละลายกลางส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ พ.ศ. ๒๕๕๐ มีใช้เรื่องรับด่วนเพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่เป็นการกระทำเพื่อให้ได้เปรียบในทางเศรษฐกิจแก่ภาคเอกชน จึงเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการในการตรากฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ กำหนดกระบวนการในการร้อง หรือผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การยื่น คำร้องตามมาตรา ๒๑๒ มิได้ให้สิทธิโต้แย้งว่ากระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องแต่อย่างใด จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

55

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๖๔/๒๕๖๓ เป็นกรณีผู้ถูกร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าผู้ร้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการที่อ.กรมการแพทย์แผนไทยฯ และคณะ ร่วมกัน**ปกปิดผลการประชาพิจารณ์รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับพ.ร.บ.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. ๒๕๖๒** ที่มีผู้คัดค้านเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้การตรากฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรคสอง ขอให้ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เป็นเรื่องที่ถูกร้องกล่าวอ้างว่า ผู้ถูกร้องปกปิดผลการประชาพิจารณ์รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับพ.ร.บ.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่มีผู้คัดค้านเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นขั้นตอนใน**ขั้นการร่างกฎหมาย** จึงเป็นการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ บัญญัติกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว โดยกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิก

56

ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา แล้วแต่กรณี หรือนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย จึงเป็นกรณีที่ผู้ร้องไม่อาจใช้สิทธิยื่นคำร้องได้ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓

ข้อสังเกต

กรณีนี้เป็นการยื่นตามช่องทางของมาตรา ๒๑๓ แต่หากคู่ความในคดีขอให้ศาลที่พิจารณาคดีส่งข้อโต้แย้งทำนองเดียวกันนี้ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญก็ต้องไม่รับวินิจฉัยเช่นกัน

57

กรณีโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการในการตราพระราชกำหนด

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๔/๒๕๖๖ เป็นกรณีจำเลยในคดีฟ้องขับไล่โต้แย้งประเด็นหนึ่งว่า พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖ ที่กำหนดให้การโอนสินทรัพย์ไปยังบริษัทบริหารสินทรัพย์ ถ้าเป็นสินทรัพย์อย่างอื่นที่มีสิทธิจำนอง สิทธิจำนำ หรือสิทธิอันเกิดแต่การค้ำประกัน ให้หลักประกันนั้นตกแก่บริษัทบริหารสินทรัพย์ด้วย ส่งผลกระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของจำเลย และนิติบุคคลอื่นหรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ผู้โอนสิทธิเรียกร้อง จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ นั้น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ บัญญัติว่า “ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้ ...”

58

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๒ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๘ ว่าด้วยคณะรัฐมนตรีที่บัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการตราพระราชกำหนด ซึ่ง รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓ บัญญัติกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาล รัฐธรรมนูญพิจารณาไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ มิได้ให้สิทธิโต้แย้งว่ากระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ไม่ จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

59

รูปแบบของกฎหมาย

รูปแบบของกฎหมาย หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่รัฐธรรมนูญบังคับว่า ต้องมีอยู่ในกฎหมายนั้น

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับรูปแบบกฎหมายอยู่ใน มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า

“การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไป ตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของ บุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย”

รูปแบบของกฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน จึงหมายถึงการที่ต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและ เสรีภาพไว้ในกฎหมายด้วย

60

ดังนั้น ในการร่างกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ผู้ร่างจึงมักจะระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้ในคำปรารภ

ตัวอย่างเช่น พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีถ้อยคำในคำปรารภว่า “ พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ ก็เพื่อให้การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์มีประสิทธิภาพและเพื่อให้มีมาตรการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์อันกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว”

61

กรณีโต้แย้งว่ารูปแบบของกฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๔ เป็นกรณีผู้ฟ้องคดีในศาลปกครองกลางขอให้ศาลปกครองกลางส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การตราพ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ ไม่ได้ระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับกระบวนการในการตรา พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ กำหนดกระบวนการในการร้อง หรือผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๑๒ มิได้ให้สิทธิโต้แย้งว่ากระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องแต่อย่างใด จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

62

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๙/๒๕๖๓ เป็นกรณีผู้ฟ้องคดีในศาลปกครองกลาง ขอให้ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.บำเหน็จบำนาญ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๒ มาตรา ๙ (ให้บำนาญปกติจำกัดจำนวนไว้อย่างสูงไม่เกินเงินเดือน เดือนสุดท้าย) เป็นการจำกัดสิทธิในการรับบำนาญของข้าราชการที่มีเวลาราชการ มากกว่า ๕๐ ปี โดยเฉพาะเจาะจง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคสอง เพราะการประกาศใช้บังคับพ.ร.บ.ฉบับนี้มีได้ระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิไว้

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ มิได้ให้สิทธิโต้แย้งว่า กฎหมายตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

63

ข้อสังเกต

๑. ในกรณีคู่ความโต้แย้งว่า กฎหมายตราขึ้นโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ไม่ว่า เพราะกระบวนการหรือขั้นตอนในการตราไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เช่น ในการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับนั้น สมาชิกสภาผู้แทนฯ หรือวุฒิสภา มาประชุมไม่ครบองค์ประชุม ตามมาตรา ๑๒๐ (คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๘/๒๕๕๑) หรือเพราะรูปแบบของกฎหมายไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เช่น ไม่ได้ระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญจะให้เหตุผลในคำวินิจฉัยว่า

(๑) รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเท่านั้น

* (๒) ส่วนข้อโต้แย้งว่าการตรากฎหมายไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ต้องไปใช้ช่องทางตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๘ คือ ต้องให้ส.ส. ส.ว. หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เข้าชื่อกันเสนอความเห็นต่อประธานสภาว่าร่างกฎหมายนั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ แล้วให้ประธาน

64

แห่งสภาฯ ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญ หรือหากนายกรัฐมนตรีเป็นผู้มีความเห็น เช่นนั้น นายกรัฐมนตรีมีอำนาจส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้เช่นกัน แต่การส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญจะต้องส่งก่อนนายกรัฐมนตรีนำร่างกฎหมายนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อลงพระปรมาภิไธย

๒. เหตุผลที่รัฐธรรมนูญไม่ให้โต้แย้งภายหลังร่างกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้วว่า กฎหมายนั้นตราขึ้นไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ก็เพื่อให้เป็นไปตามหลัก **ความมั่นคงของกฎหมาย** นั้นเอง ดังนั้น ในกรณีที่ร่างกฎหมายมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว จะได้โต้แย้งว่ากฎหมายนั้นตราขึ้นไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอีกไม่ได้

๓. หากนายกรัฐมนตรีนำร่างกฎหมายขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ประธานสภาฯ หรือนายกรัฐมนตรีจะเสนอข้อโต้แย้งว่ากฎหมายนั้นตราขึ้นไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ เพราะเมื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแล้วจะมีการนำร่างกฎหมายนั้นลงประกาศราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป

65

หลักเกณฑ์มาตรา ๒๑๒

๓

ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น

- บทบัญญัติตามข้อโต้แย้งเคยมีคำวินิจฉัยแล้วหรือไม่ ตรวจสอบได้ที่เว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญ www.constitutionalcourt.or.th
- ข้อโต้แย้งที่ส่งมาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย หากศาลรัฐธรรมนูญเคยมีวินิจฉัยแล้วว่าขัดหรือไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับวินิจฉัย เช่น คำสั่งศาลธน.ที่ ๒/๒๕๖๔, คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๖ เป็นต้น

66

หลักเกณฑ์มาตรา ๒๑๒

ศาลที่ส่งคำร้องมีอำนาจพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่ต้องรอการพิพากษาคดีไว้ก่อน

เหตุผล : เพราะต่อมาศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็จะต้องมีการเพิกถอนคำพิพากษา เป็นการเสียเวลาแก่ทุกฝ่าย และในอดีตที่ผ่านมาศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายที่ส่งไปขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญน้อยมาก

ส่วนเหตุผลที่ให้ศาลพิจารณาคดีต่อไปได้ โดยไม่ต้องรอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยข้อโต้แย้งเสร็จก่อน ก็เพื่อให้คดีเสร็จไปโดยเร็ว เพราะเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ศาลที่พิจารณาคดีก็มีคำพิพากษาของศาลตนได้เลย ไม่ต้องเสียเวลาสืบพยานหลักฐานกันอีก

67

ข้อสังเกต

หากคำโต้แย้งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจไม่รับเรื่องไว้พิจารณา

เหตุผล : เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นสาระอันสมควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

68

กรณีศาลรัฐธรรมนูญเคยไม่รับเรื่องไว้พิจารณา

- คำร้องไม่ได้ระบุว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายมาตราใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราใด และเพราะเหตุใด

ทั้งนี้ เนื่องจากพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ บัญญัติว่า คำร้องต้องทำเป็นหนังสือใช้ถ้อยคำสุภาพ มีรายการครบถ้วนตามแบบที่กำหนดในข้อกำหนดของศาล ซึ่งอย่างน้อยต้องระบุ ...

(๓) มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง

(๔) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง ...

69

คำสั่งศาลรธน.ที่ ๑๗/๒๕๖๒ จำเลยขอให้ศาลที่พิจารณาคดีส่งข้อโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตราที่เกี่ยวข้องกับมาตรา ๗ และที่เกี่ยวกับคำฟ้องของโจทก์ในคดีอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๗

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คำโต้แย้งของจำเลยมิได้ระบุเหตุผลและไม่มีข้อความชัดเจนพอที่จะทำให้เข้าใจได้ว่า มาตราที่เกี่ยวข้องกับมาตรา ๗ และคำฟ้องของโจทก์ในคดีอาญา หมายถึงบทบัญญัติของกฎหมายมาตราใด รวมทั้งไม่ได้บรรยายและไม่ได้ให้เหตุผลสนับสนุนว่า มาตราที่เกี่ยวข้องกับมาตรา ๗ และคำฟ้องของโจทก์ในคดีอาญาดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอย่างไร คำโต้แย้งของจำเลยในส่วนนี้จึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ประกอบพ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๓ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

70

กรณีอื่นๆ ที่ไม่รับวินิจฉัย

- หากเป็นโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญอันเป็นหลักการทั่วไป ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓๓/๒๕๖๓ จำเลยขอให้ศาลแรงงานภาค ๖ ส่งข้อโต้แย้งว่า พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม (ในกรณีที่นายจ้างเป็นฝ่ายนำคดีขึ้นสู่ศาล ต้องนำเงินมาวางศาล) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ (๓)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ (๓) เป็นบทบัญญัติอยู่ในหมวด ๑๖ ว่าด้วยการปฏิรูปประเทศ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การปฏิรูปประเทศต้องดำเนินการบรรลุเป้าหมาย ให้สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ มีลักษณะเป็นบทบัญญัติอันเป็นหลักการทั่วไปของบทบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปของประเทศ มิได้เป็นบทบัญญัติ

71

รับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และมีได้เป็น
บทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะโต้แย้งหรือกล่าวอ้างว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรานี้ได้ จึงไม่มีกรณีที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๒๕ วรรคสาม จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ (๒) ได้ คำโต้แย้งของโจทก์ดังกล่าวไม่เป็นประโยชน์ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับวินิจฉัย ถือเป็นคำโต้แย้งที่ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา
วินิจฉัย

72

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓๑ ถึง ๓๒/๒๕๖๓ เป็นกรณีจำเลยในคดีล้มละลาย ขอให้ศาลล้มละลายกลางส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.ก.บริษัท บริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓, ๔, ๔/๑, ๖, ๗ และ ๘ ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๖๔ และ ๖๘ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ เป็นบทบัญญัติที่วาง หลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของ บุคคล หากได้มีข้อความใดที่วางหลักการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติ ในหมวด ๖ ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ มิใช่บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลโดยตรง จึงไม่มีกรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง ได้

73

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๘/๒๕๖๖ เป็นกรณีจำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ. มาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๒๖ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา ๔ เป็นบททั่วไปที่วางหลักการคุ้มครอง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลโดยมิได้มี ข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้โดยเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้ คงรับวินิจฉัยเฉพาะในส่วนที่ได้แย้งว่า พ.ร.บ.มาตรการ ของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

74

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒๑/๒๕๖๔ เป็นกรณีผู้ฟ้องคดียื่นอุทธรณ์คำสั่งไม่รับฟ้องของศาลปกครองเชียงใหม่ต่อศาลปกครองสูงสุดและโต้แย้งว่า กำหนดระยะเวลาอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งตามพ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๔๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๖๘

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า **มาตรา ๖๘** เป็นบทบัญญัติในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ โดยมาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง กำหนดให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร เป็นบทบัญญัติที่กำหนดกรอบทิศทางของฝ่ายบริหารให้เป็นไปตามแนวนโยบายที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ มิใช่บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้.

75

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๕/๒๕๖๖ เป็นกรณีพนักงานอัยการยื่นฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๑) และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ ด้วย

ระหว่างการพิจารณาของศาลจังหวัดปทุมธานี จำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๑) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ที่จำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๕๐ (๒๑) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ นั้น มาตรา ๕ เป็นบททั่วไปที่วางหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้ โดยมี得有ข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

กรณีโต้แย้งเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ ยังมีอีกเช่น คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๖๔ และ ๒๓/๒๕๖๕

76

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๘/๒๕๖๔ เป็นกรณีจำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๕๔๙ มาตรา ๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๕๓ และมาตรา ๖๘

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา ๕ เป็นบททั่วไปที่วางหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้ มิได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ มาตรา ๕๓ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ มีความมุ่งหมายให้เกิดการปฏิรูปกฎหมายให้มีผลใช้บังคับอย่างจริงจังและเข้มงวด จึงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดูแลให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เมื่อมีการปล่อยปละละเลย ประชาชนอาจฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๖๘ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ กำหนดเป็นนโยบายสำคัญของรัฐในการคุ้มครองสิทธิและความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม มิใช่บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในส่วนนี้.

77

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๔/๒๕๖๓ ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕ ไม่เท่าทันต่อสภาพการณ์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการใช้ยาชุดการตั้งครุฑแทนการใช้หัตถการทางการแพทย์ จึงไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ (วรรคหนึ่ง)

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ เป็นบทบัญญัติว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐที่รัฐพึงใช้เป็นแนวทางในการตรากฎหมายขึ้นมาบังคับใช้เพียงเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ มิใช่หน้าที่ของรัฐอันเป็นบทบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แต่เป็นเพียงแนวนโยบายให้รัฐพึงใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการตรากฎหมาย จึงไม่ใช่กรณีที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ (วรรคหนึ่ง) ได้

78

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๒/๒๕๖๕ เป็นกรณีโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัดเลยขอถอนคืนการให้ที่ดินกลับมาเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ ศาลจังหวัดเลยพิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ พิพากษายืน โจทก์ยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกา คดีอยู่ระหว่างนัดฟังคำสั่งศาลฎีกา โจทก์โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๗ มาตรา ๒๔๘ และมาตรา ๒๔๙ เป็นการจำกัดสิทธิการเข้าถึงความยุติธรรมของโจทก์ ขัดต่อหลักนิติธรรมและเป็นการเลือกปฏิบัติ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๖๘ และมาตรา ๗๗ วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา ๖๘ และมาตรา ๗๗ วรรคสาม เป็นบทบัญญัติในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ ที่กำหนดเป้าหมายในกระบวนการยุติธรรมและหลักเกณฑ์ในการออกแบบกระบวนการยุติธรรมให้ประชาชนเข้าถึงและแนวทางในการตรากฎหมาย มิใช่บทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

79

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๗๔/๒๕๖๕ ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๗๗ วรรคสาม

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บททั่วไป โดยวรรคหนึ่ง บัญญัติหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และวรรคสอง บัญญัติกรณีไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญใช้บังคับแก่กรณีใด ให้ใช้ประเพณีการปกครองประเทศไทยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิได้เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และมีได้ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะโต้แย้งหรือกล่าวอ้างว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตรานี้

80

ส่วนรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๗๗** เป็นบทบัญญัติในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ ที่กำหนดแนวทางในการตรากฎหมายเพื่อให้รัฐพึงมีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น โดยกำหนดกรอบแนวทางทั้งในแง่เนื้อหาและกระบวนการจัดทำกฎหมาย รวมทั้งการดำเนินการภายหลังจากที่กฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว เพื่อมิให้รัฐตรากฎหมายที่มีผลเป็นการสร้างภาระแก่ประชาชนโดยไม่เหมาะสม มิใช่เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง

จึงไม่มีกรณีพิพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔ จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๗๗ วรรคสาม

81

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๙/๒๕๖๖ โจทก์โต้แย้งว่า พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐๘/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๓** และ**มาตรา ๒๖**

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๑ บททั่วไป มิได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไว้เป็นการโดยเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้ จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะประเด็นว่า พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๐๘/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖

นอกจากนี้ยังมี**คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๕/๒๕๖๖** จำเลยโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัยโดยให้เหตุผลเช่นเดียวกัน

82

สรุป : ข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญที่เป็นบทบัญญัติว่าด้วยหลักทั่วไป ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเคยไม่รับวินิจฉัย ได้แก่ ข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อ

- รัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ (มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๓)
(คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๖๔ อ้างว่าขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๓)
- รัฐธรรมนูญ หมวด ๖ แผนนโยบายแห่งรัฐ (มาตรา ๖๔ ถึงมาตรา ๗๗)
(คำวินิจฉัยที่ ๓๑ ถึง๓๒/๒๕๖๓ อ้างว่าขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๔ คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๖๔, ๒๑/๒๕๖๔, ๑๒/๒๕๖๕, ๓๑ ถึง๓๒/๒๕๖๓ อ้างว่าขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓, ๑๒/๒๕๖๕ อ้างว่าขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ วรรคสาม)
- รัฐธรรมนูญ หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ (มาตรา ๒๕๗ ถึง ๒๖๑)
(คำวินิจฉัยที่ ๓๓/๒๕๖๓ อ้างว่าขัดรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๗ (๓))

83

- รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ (คำวินิจฉัยที่ ๑๕/๒๕๖๖, ๑๙/๒๕๖๖)
- รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ (คำวินิจฉัยที่ ๓๑ ถึง ๓๒/๒๕๖๓, ๘/๒๕๖๖) และ
- รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ (คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๖๔, ๑๘/๒๕๖๔, ๒๓/๒๕๖๕, ๕/๒๕๖๖, ๑๖/๒๕๖๖, ๒๐/๒๕๖๖, ๔/๒๕๖๗)

ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัยข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า เป็นบทบัญญัติว่าด้วยหลักทั่วไป และมีใช้บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยตรง

กรณีรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ ศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลด้วยว่า เป็นบททั่วไปที่วางหลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล และกรณีรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ ศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลด้วยว่าเป็นบททั่วไปที่วางหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

84

- ในกรณีกฎหมายที่อ้างว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญถูกยกเลิกไปแล้ว โดยไม่มีกฎหมายใหม่คงหลักการเดิมตามประเด็นข้อโต้แย้ง ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัย (คำวินิจฉัยศาลรธน. ที่๑/๒๕๖๐)
- แต่หากกฎหมายที่อ้างว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญถูกยกเลิกไปแล้วนั้น มีกฎหมายใหม่คงหลักการเดิมตามประเด็นข้อโต้แย้ง ศาลรัฐธรรมนูญจะรับวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๒/๒๕๖๔ คดีนี้ในระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองกลาง ผู้ฟ้องคดียื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ (ที่บัญญัติว่า การร้องขอรับเงินที่วางไว้ตามมาตรา ๓๑ (เงินค่าทดแทนการเวนคืนที่หน่วยราชการนำไปฝากไว้ในบัญชีธนาคาร) ให้ร้องขอรับภายในสิบปี นับแต่วันที่วางเงิน ถ้าไม่ร้องขอภายในกำหนดเวลาเช่นว่านั้น ให้เงินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ (กฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้) หรือไม่

85

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า แม้พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ ถูกยกเลิกโดยพ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๓ แต่พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๔๘ **ยังคงหลักการเดิม**ของพ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ เกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาในการขอรับเงินค่าทดแทน ศาลรัฐธรรมนูญจึงหยิบยกพ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ ถูกยกเลิกแล้วมาวินิจฉัยได้ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวศาลปกครองกลางจะใช้บังคับแก่คดี เมื่อผู้ฟ้องคดีโต้แย้งพร้อมเหตุผลว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

86

ปัญหาว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า พ.ร.บ.ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๓๔

- เป็นบทบัญญัติที่ยึดถือเพียงความสะดวกของรัฐแต่ฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืน และยังไม่คำนึงถึงกรณีที่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าทดแทนอาจมีเหตุขัดข้องในการแสดงสิทธิของตนหรือมีกรณีที่อาจทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิของตนได้ตามกำหนดระยะเวลาดังกล่าวได้

- ทั้งที่รัฐใช้อำนาจในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์อันกระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

- แม้การเวนคืนเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ รับรองไว้ รัฐย่อมมีหน้าที่จ่ายเงินค่าทดแทนที่เป็นธรรมแก่เจ้าของอสังหาฯ ที่ถูกเวนคืนตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้เพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายที่บุคคลได้รับจากการที่รัฐได้พรากกรรมสิทธิในอสังหาฯของบุคคลเหล่านั้นไปเพื่อใช้ประโยชน์สาธารณะ

87

- บทบัญญัติมาตรา ๓๔ เป็นการริดรอนสิทธิของบุคคลผู้เป็นเจ้าของอสังหาฯที่ถูกเวนคืนเพิ่มเติมไปอีก มีผลเป็นว่ารัฐใช้อำนาจเวนคืนอสังหาฯโดยเจ้าของอสังหาฯ ไม่ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม ถือเป็นการล่วงล้ำสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลผู้เป็นเจ้าของอสังหาฯ ที่ถูกเวนคืนและยังกระทบกระเทือนต่อหลักการเรื่องสิทธิของบุคคลที่ต้องได้รับเงินค่าทดแทนจากการเวนคืนอสังหาฯ จนถึงขั้นทำลายหลักประกันที่ว่าทรัพย์สินของประชาชนที่ถูกเวนคืนจะไม่ถูกนำไปใช้เป็นประโยชน์สาธารณะโดยปราศจากการจ่ายค่าทดแทนที่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคสาม ไปโดยปริยาย จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เพิ่มภาระเกินความจำเป็นและจำกัดสิทธิของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

88

- ข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายในส่วนที่เป็น “**บทนิยาม**” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับวินิจฉัย

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๖๓/๒๕๖๕ ศาลอาญาส่งข้อโต้แย้งของจำเลยที่ว่า พ.ร.บ.ควบคุมการโฆษณาด้วยเครื่องกระจายเสียง พ.ศ.๒๕๔๓ มาตรา ๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๔ ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า โดยที่บทบัญญัติตามความในมาตรา ๓ ซึ่งเป็น **บทนิยาม**คำว่า “**โฆษณา**” เพียงแต่ให้ความหมายของถ้อยคำเพื่อให้สอดคล้องกับ เจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อการควบคุมวิธีการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและเหมาะสมเท่านั้น ความหมายของคำว่า “โฆษณา” มิใช่หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับวิธีการโฆษณาที่กฎหมายกำหนดห้ามกระทำ บทนิยามตามมาตรา ๓ จึงมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี คำร้องนี้ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัย

89

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๓/๒๕๖๖ จำเลยขอให้ศาลแพ่งธนบุรีส่งข้อโต้แย้งประเด็นหนึ่งว่า พ.ร.ก.บริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓ **บทนิยาม**ของคำว่า “**การบริหารสินทรัพย์**” (๑) ในส่วนที่บัญญัติว่า “การซื้อหรือรับโอนสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของสถาบันการเงิน” เป็นบทบัญญัติที่ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคกันในการใช้กฎหมายระหว่างผู้จ้างซึ่งเป็นลูกหนี้สถาบันการเงินกับผู้จ้างที่ไม่ใช่ลูกหนี้ของสถาบันการเงิน ฯลฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติว่าด้วย **บทนิยาม** ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยที่ ๔๐/๒๕๔๗ และคำวินิจฉัยที่ ๓๑-๓๒/๒๕๖๓ วินิจฉัยว่า บทนิยาม มาตรา ๓ ของพ.ร.ก.บริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นเพียงการกำหนดความหมายให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของกฎหมายเท่านั้น มิใช่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่กำหนดเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยในส่วนนี้

90

หมายเหตุ : พ.ร.ก.บรรษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓
บัญญัติว่า ในพระราชกำหนดนี้ “การบริหารสินทรัพย์” หมายความว่า

(๑) การรับซื้อหรือรับโอนสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของสถาบันการเงิน
หรือสินทรัพย์ของสถาบันการเงินที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ เลิก หรือถูกเพิก
ถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจเงินทุน หรือธุรกิจ
เครดิตฟองซิเอร์ ตลอดจนหลักประกันของสินทรัพย์นั้นเพื่อนำมาบริหารหรือ
จำหน่ายจ่ายโอนต่อไป

(๒) (๓) (๔) (๕)

(๖) กิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจการทำนอง
เดียวกันตาม (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความ
เห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

91

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๔๐/๒๕๔๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราช
กำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓ **กำหนดความหมายคำว่า**
“บริษัทบริหารสินทรัพย์” **และคำว่า** “สินทรัพย์ด้วยคุณภาพ” เป็นการให้
ความหมายของถ้อยคำในของกฎหมาย ไม่มีลักษณะที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
(ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๒๙ (มีคำวินิจฉัยที่ ๓๑-๓๒/๒๕๖๓ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ข้อสังเกต : หากบทนิยามที่คู่ความโต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็น
บทนิยามที่มีลักษณะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีโดยตรง
ศาลรัฐธรรมนูญเคยรับวินิจฉัย เช่น คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๖๘ กรณีบทนิยาม คำว่า
“จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “และให้หมายความรวมถึงมิไว้เพื่อจำหน่าย”
ในประมวลกฎหมายยาเสพติด ซึ่งเป็นบทกฎหมายที่เป็นข้อแพ่งชนะในคดี

92

วิธีการเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้มีอำนาจเสนอ
ม.๗,๔๑ ว.หนึ่ง

คู่ความ

ศาลที่พิจารณาคดี

คำร้องต้องระบุ

- (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง
- (๒) เรื่องหรือการกระทำทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ต้องขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยพร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง
- (๓) มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง
- (๔) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง (ม.๔๒)

ม.๔๑ ว.๑ ว.๒(๒)
และว.ท้าย

สำนักงานศาลฯ/กรมพระธรรมนูญ

หนังสือมีข้อความ
ตาม ม.๔๓

ศาลรัฐธรรมนูญ

93

ปัญหา

หากคำร้องไม่เข้าหลักเกณฑ์ ศาลที่พิจารณาคดี
มีอำนาจไม่ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่

คำสั่งศาลธน.ที่ ๑๕/๒๕๖๑ เป็นกรณีผู้ร้องยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ส่งข้อโต้แย้งของผู้ร้องที่ว่าพ.ร.บ.ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย (โดยสั่งว่า รอไว้วินิจฉัยใน คำพิพากษา) เป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ประกอบมาตรา ๕ และมาตรา ๒๕

94

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า คดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ ศาลย่อมมีอำนาจในการวินิจฉัยว่าคำโต้แย้งของคู่ความว่าเป็นกรณีที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดีและยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ในอันที่จะต้องส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ มิใช่ว่าเมื่อคู่ความโต้แย้งแล้วต้องส่งทุกกรณี อีกทั้งศาลยังมีได้มีคำสั่งไม่ส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้ร้องจึงไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยช่องทางตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้

(มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๖๑ และ ๔๓/๒๕๖๑ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

95

ผลของคำสั่งศาลล่างที่ให้ยกคำร้อง

คำสั่งระหว่างพิจารณา

- คำสั่งศาลชั้นต้นที่ให้ยกคำร้องของคู่ความที่ขอให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา ๒๑๒ **เป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา** อุทธรณ์ทันทีไม่ได้ ต้องอุทธรณ์พร้อมคำพิพากษาตามหลักของคำสั่งระหว่างพิจารณา (คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๒๔๗๘/๒๕๔๔, ๒๔๔๖/๒๕๔๗, ๒๒๗๓/๒๕๔๘ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๕๓-๖๕๕/๒๕๔๙, ๖๓๗๔/๒๕๕๐, ๒๑๙๔/๒๕๕๒, ๑๕๘๗๓/๒๕๕๓)
- หากมีเหตุใหม่ ยื่นใหม่ได้ ไม่ถือว่าเป็นการร้องซ้ำ

96

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๘๗๓/๒๕๕๓ การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า การส่งคำโต้แย้งของคู่ความเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย คู่ความขอให้ส่งไปได้ เฉพาะในประเด็นว่า บทบัญญัติหรือเนื้อหาของกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่ คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่ตามคำร้องของจำเลยเป็นการโต้แย้ง กระบวนการตรากฎหมายว่าไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๔ ซึ่งมาตราดังกล่าวมิได้ให้สิทธิแก่จำเลยหยิบยกเป็นประเด็นโต้แย้งต่อศาล รัฐธรรมนูญได้ ศาลอุทธรณ์ภาค ๖ ไม่จำเป็นต้องส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อให้ศาล รัฐธรรมนูญวินิจฉัย จึงมีคำสั่งให้ยกคำร้องของจำเลยนั้น

คำสั่งของศาลอุทธรณ์ภาค ๖ ดังกล่าวเป็นคำสั่งก่อนที่ศาลอุทธรณ์ ภาค ๖ จะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดี แม้เป็นคำสั่งเกี่ยวกับคำร้อง ขอตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ ก็เป็นคำสั่งใน ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลยุติธรรม **ต้องถือว่าเป็นคำสั่งระหว่าง พิจารณา**ของศาลอุทธรณ์ภาค ๖ จึงต้องห้ามมิให้ฎีกาคำสั่งนั้นในระหว่างพิจารณา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๙๖ ประกอบมาตรา ๒๒๕

97

ผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้ บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๑๒ วรรคท้าย)

หลักการ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบต่อคำพิพากษาของศาลอื่นถึงที่สุดแล้ว (ม.๒๑๒ วรรคท้าย)

ข้อยกเว้น

- เว้นแต่ ในคดีอาญาให้ถือว่าผู้ซึ่งเคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๕ นั้น เป็น ผู้ไม่เคยกระทำความผิดดังกล่าว หรือถ้าผู้นั้นยังรับโทษอยู่ก็ให้ปล่อยตัวไป
- แต่ทั้งนี้ ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าชดเชยหรือค่าเสียหายใดๆ (ม.๒๑๒ วรรคท้าย)

98

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลเมื่อใด

พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๑

มาตรา ๗๖ คำวินิจฉัยของศาลให้มีผลในวันอ่าน

(วรรคสอง) ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย แล้วแต่กรณีทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว

(วรรคสาม) ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยของศาลแก่ผู้ร้องหรือผู้มีหนังสือขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย และให้ถือว่าวันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน

มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง เป็นกรณีตามวรรคสาม เพราะศาลที่พิจารณาคดีเป็นผู้ส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ (ไม่ว่าเป็นกรณีศาลเห็นเองหรือคู่ความร้องขอ)

99

มาตรา ๗๖ (ต่อ)

(วรรคสี่) ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓ มาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๑๓ หรือมาตรา ๒๓๑ (๑) ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลจัดทำประกาศผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยเร็ว

(วรรคห้า) การแจ้งให้คู่กรณีมาฟังคำวินิจฉัยและการอ่านคำวินิจฉัยของศาลตามวรรคสอง และการแจ้งคำวินิจฉัยตามวรรคสาม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามข้อกำหนดของศาล

ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๒ วรรคท้าย ให้แจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้ร้อง และให้นำความในหมวด ๒ ส่วนที่ ๒ วิธีการส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก่ข้อกล่าวหา หรือเอกสารอื่นใด และการปิดประกาศของศาล มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

100

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจกำหนดค่าบังคับให้คำวินิจฉัยมีผลไปในอนาคต

พ.ร.ป.ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๑ :

มาตรา ๗๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลหากมีความจำเป็นจะต้องบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลไว้ในคำวินิจฉัยนั้น โดยศาลอาจกำหนดให้มีผลไปในอนาคตขณะใด **ขณะหนึ่ง**หลังวันอ่านคำวินิจฉัย หรืออาจกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการในการบังคับอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ ตามความจำเป็นหรือสมควร ตามความเป็นธรรมแห่งกรณี และให้องค์กรหน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลใดที่มีหน้าที่ในการบังคับรายงานผลการปฏิบัติหรือข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามค่าบังคับของศาลต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัย หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และประสิทธิภาพที่กำหนดในกฎกระทรวงของศาล

ตัวอย่างเช่น คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓ (ป.อาญา ม.๓๐๑ ขัดรัฐธรรมนูญ ม.๒๘), ๗/๒๕๖๗ (พ.ร.บ.วิ.ค้ำมนุษย์ฯ ม.๔๕ ว.๔ ขัดรัฐธรรมนูญ ม.๒๗) ศาลรัฐธรรมนูญหนดให้ค่าบังคับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มีผลเมื่อพ้น ๓๖๐ วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัย)

101

วิธีการเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้มีอำนาจเสนอ
ม.๗,๔๑ ว.๑

คู่ความ

ศาลที่พิจารณาคดี

คำร้องต้องระบุ

- (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง
- (๒) เรื่องหรือการกระทำทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ต้องขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยพร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพหุติการณที่เกี่ยวข้อง
- (๓) มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง
- (๔) คำขอที่ระบุนุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง (ม.๔๒)

ม.๔๑ ว.๑ ว.๒(๒)
และว.ท้าย

สำนักงานศาลฯ/กรมพระธรรมนูญ

หนังสือมีข้อความ
ตาม ม.๔๓

ศาลรัฐธรรมนูญ

(มีต่อชุดที่ ๓)

102

คดีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า
บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
ตามคำร้องที่ส่งไปตามมาตรา ๒๑๒

103

คำวินิจฉัยที่ ๒๕/๒๕๔๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า พ.ร.บ.สุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๔ ที่ห้ามมิให้ทำหรือขายเชื้อสุรา ซึ่งมีความหมายตามมาตรา ๔ ว่า หมายรวมถึงแป้งข้าวหมักด้วยนั้น เฉพาะที่ห้ามทำหรือขายเชื้อสุราในความหมายที่ หมายถึงแป้งข้าวหมัก เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพ **ขัดหรือ** **แย้งต่อรัฐธรรมนูญ** (ฉบับปี ๒๕๔๐) มาตรา ๕๐ วรรคหนึ่ง (ที่บัญญัติว่าบุคคลย่อมมี เสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม) เพราะแป้งข้าวหมักไม่ใช่เชื้อสุราในตัวเอง แต่เป็นสิ่งที่บุคคลในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ นำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ทำเป็นอาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น และ มาตรา ๒๖ (ที่บัญญัติให้ใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ ใช้ได้ในสถานที่ที่ระบุในใบอนุญาตเท่านั้น) เป็น มาตราต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับมาตรา ๒๔ ดังนั้น มาตรา ๒๖ เฉพาะใบอนุญาตตามมาตรา ๒๔ ที่เกี่ยวกับทำหรือขายเชื้อสุราที่เป็นแป้งข้าวหมัก จึง**ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ** มาตรา ๕๐ วรรคหนึ่ง ด้วย

104

คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๒ คดีนี้ ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้นจำเลยขอให้ส่งโต้แย้งว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๕ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๕ ข้อ ๓ ฯลฯ (ห้ามขายอาหารและเครื่องดื่มในเวลาห้ามขายโดยไม่ได้รับอนุญาต ในช่วงเวลา ๐๑.๐๐ นาฬิกา ถึง ๐๕.๐๐ นาฬิกา ของแต่ละวัน) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๔๓ วรรคหนึ่ง (ที่บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม) ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ปัจจุบันวงจรการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนไม่สามารถกำหนดเป็นการแน่นอนได้ว่าช่วงเวลาใดเป็นเวลาทำงานและช่วงเวลาใดเป็นเวลาพักผ่อน การควบคุมให้ประชาชนอยู่แต่ในบ้านเฉพาะในเวลากลางคืนย่อมเป็นการกระทบเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๕ ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๑๕ ข้อ ๓ ฯลฯ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๔๓ วรรคหนึ่ง

105

คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๕ คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งโต้แย้งว่า พ.ร.บ.ขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ให้กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น ” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๙ วรรคสอง (ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๕๔ เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของจำเลย โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำหรือเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งของจำเลยก่อน คงพิสูจน์แต่เพียงว่านิติบุคคลกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และจำเลยเป็นกรรมการผู้จัดการผู้จัดการ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของ

106

นิติบุคคลนั้น แล้วผลภาระการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ไปยังกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ และบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็น การสันนิษฐานความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยอาศัยสถานะของบุคคล เป็นเงื่อนไข อันเป็นการขัดกับหลักการที่ว่าโจทก์ในคดีอาญาต้องมีการพิสูจน์ถึง การกระทำความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบของความผิด และยังเป็นการนำ บุคคลเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญาให้ต้องตกเป็นผู้ต้องหาและจำเลยโดย ไม่มี พยานหลักฐานในเบื้องต้นว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง กรณีไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราอื่นๆ หรือไม่ อีกต่อไป

107

คำวินิจฉัยฯ กรณีข้อสันนิษฐานความผิดโดยอาศัยสถานะของบุคคลกรณีอื่น

- คำวินิจฉัยที่ ๑๐/๒๕๕๖ พ.ร.บ.การประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๗๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๙ วรรคสอง
- คำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๕๖ พ.ร.บ.สถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๒๘/๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๙ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๓ วรรคสอง
- คำวินิจฉัยที่ ๑๙ ถึง ๒๐/๒๕๕๖ พ.ร.บ.ปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๗๒/๕ ขัดหรือ แย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๓๙ วรรคสอง
- คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๕๙ พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงาน ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๔ และมาตรา ๕

108

ข้อสังเกต : มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า กฎหมายว่าด้วยความรับผิดของผู้แทนนิติบุคคลไม่ขัดรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๕๖ คดีนี้ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของบุคคลใด หรือไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการ อันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของกรรมการผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง (“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด”) หรือไม่

109

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ มีใช้เป็นบทสันนิษฐานความผิดของกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดไว้ก่อนตั้งแต่แรกเริ่มคดี หากแต่โจทก์ยังคงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ถึงการกระทำ หรืองดเว้นกระทำตามหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวก่อนว่า เป็นผู้สั่งการ หรือไม่สั่งการ หรือกระทำการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ และมีความผิดตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ บัญญัติไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทั่วไปของความรับผิดทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผลแห่งการกระทำหรืองดเว้นกระทำนั้น เมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด และการกระทำหรืองดเว้นกระทำนั้นต้องครบองค์ประกอบความผิด ดังนั้น พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๕๘ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

มีคำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๖๖ กรณีประมวลรัษฎากร มาตรา ๙๐/๕ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง ด้วยเหตุผลทำนองเดียวกัน

110

ข้อสังเกต :

ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้ยกเลิกความในมาตราแห่งประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติและพระราชกำหนดจำนวน ๗๖ ฉบับ เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล เป็นในทำนองว่า ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น เกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย

มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ยืนยันหลักการตามกฎหมายที่แก้ไขใหม่เป็นหลักการที่ต้อง ดังเช่น คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๖๖

111

คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๖๖ เป็นกรณีระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลชั้นต้นส่งข้อโต้แย้งของจำเลยที่ว่า ประมวลกฎหมาย มาตรา ๙๐/๕ ที่แก้ไขใหม่ โดยพ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๓ (๒) ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามหมวดนี้เป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ (หลักนิติธรรม) และมาตรา ๒๙ วรรคสอง (ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด)

112

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ประมวลรัษฎากร มาตรา ๙๕/๑ ที่แก้ไขใหม่ มีใช้เป็นบทสันนิษฐานความผิดของกรรมการผู้จัดการหรือบุคคลซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินงานของนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดไว้ก่อนตั้งแต่แรกเริ่มคดี หากแต่โจทก์ ยังคงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ถึงการกระทำ หรืองดเว้นกระทำตามหน้าที่ของบุคคลดังกล่าว ก่อนว่าเป็นผู้สั่งการ หรือไม่สั่งการ หรือกระทำการ หรือไม่กระทำการอันเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ **และมีความผิดตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ บัญญัติไว้** ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทั่วไปของความรับผิดทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผลแห่งการกระทำหรืองดเว้นกระทำการนั้น เมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด และการกระทำหรืองดเว้นกระทำการนั้นต้องครบองค์ประกอบความผิด ดังนั้นจึงไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และไม่ขัดหรือแย้งต่อหลักต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง

113

คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๔๑ (ให้บรรดาพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นพยานหลักฐานและเอกสารที่รับฟังได้ตามกฎหมาย)

- เป็นการบังคับให้จำเลยต้องถูกผูกมัดตามพยานหลักฐานและเอกสารที่ได้มาจากการสืบพยานของโจทก์ในศาลต่างประเทศที่จำเลยไม่มีโอกาสตรวจหรือรับทราบพยาน หลักฐาน หรือต่อสู้คดีได้อย่างเพียงพอ
- ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๗ และมาตรา ๒๒๗/๑ เพียงแต่ให้รับฟังพยานที่ได้มาในลักษณะเช่นนี้ด้วยความระมัดระวังเท่านั้น ยังให้ศาลนำไปใช้ประกอบกับพยานหลักฐานอื่นได้
- ทั้งยังไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) ข้อ ๑๔.๓ อันเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้า สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรัปักษ์ต่อตน ฯลฯ

114

พ.ร.บ.ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๔๑
 จinxัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๓ วรรคสอง (หลักนิติธรรม) มาตรา
 ๒๙ (กฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น
 ไม่ได้) และมาตรา ๔๐ (๒)(๓)(๔)(๗) (เป็นบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิใน
 กระบวนการยุติธรรม ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบ
 ข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้งและ
 พยานหลักฐานของตน การมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว
 และเป็นธรรม การได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม
 การมีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ และการได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจาก
 ทนายความ)

115

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๑๓/๒๕๕๖ คดีนี้ ในระหว่างการพิจารณาของศาล
 ปกครองกลาง จำเลยยื่นคำร้องขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า
 พ.ร.บ.การประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๐ (ที่บัญญัติว่า การวางท่อ
 น้ำประปาที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่แปดสิบเซนติเมตรขึ้นไป การประปาส่วนภูมิภาค
 มีอำนาจกำหนดบริเวณที่ดินที่จะเดินท่อน้ำและอุปกรณ์ โดยต้องจ่ายค่าทดแทนการใช้ที่ดิน)
 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๔๑ (สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อม
 ได้รับความคุ้มครอง)

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า พ.ร.บ.การประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. ๒๕๒๒
 มาตรา ๓๐ ในส่วนที่ไม่ได้กำหนดให้การประปาส่วนภูมิภาคขดใช้ค่าสินไหมทดแทนในการ
 ใช้ที่ดินให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินในกรณีที่มีการวางท่อน้ำที่มีขนาด
 เส้นผ่าศูนย์กลางไม่ถึงแปดสิบเซนติเมตรไว้ มีข้อพิจารณาดังนี้

116

- **ไม่ว่า**ขนาดของท่อน้ำจะมีเส้นผ่าศูนย์กลางแปดสิบเซนติเมตรขึ้นไปหรือต่ำกว่าแปดสิบเซนติเมตรลงมา ก็เป็นการทำให้สิทธิในทรัพย์สินของไปอยู่ดี

- การเดินท่อน้ำและติดตั้งอุปกรณ์นั้น ต้องมีการ**กำหนดบริเวณของที่ดิน**ซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครอง**ไม่อาจใช้ประโยชน์ได้** บทบัญญัติดังกล่าวจึงจำกัดหรือรื้อถอนสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของที่ดินตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) **มาตรา ๔๑** (รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ คือมาตรา ๓๗) และเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินความจำเป็น ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง** (รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ คือมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง)

- หลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตย หากมีกรณีใดที่เป็นข้อยกเว้นให้รัฐก้าวล่วงเข้าไปรื้อถอนสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน รัฐจะต้องชดเชยเยียวยาตามควรแก่กรณี บทบัญญัตินี้จึงขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๓ วรรคสอง** (รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ คือมาตรา ๓ วรรคสอง) อีกด้วย

117

คำวินิจฉัยศาลรธน.ที่ ๖-๗/๒๕๖๑ เป็นกรณีสืบเนื่องมาจาก มีพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ แก้ไขข้อสันนิษฐานตามตามกฎหมายเดิมที่ว่า หากมีเมทาบิทปริมาณที่กำหนดไว้ในครอบครอง (เช่น ตั้งแต่ ๑๕ เม็ด ขึ้นไป) ให้ถือว่ามิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย อันเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด (สืบหักล้างไม่ได้) เป็นว่า ให้สันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย อันเป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด (สืบหักล้างได้)

จำเลยซึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดตามพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๒ และถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำจึงยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้น ขอให้นำพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษที่แก้ไขใหม่มาบังคับแก่คดีของตน (ขอนำพยานมาสืบเพิ่มเติมเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐาน) และยื่นคำร้องอีกฉบับหนึ่งขอให้ศาลชั้นต้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ **มาตรา ๘** (ไม่ให้ใช้บทบัญญัติที่แก้ไขใหม่กับคดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๔ และรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ หลายมาตรา

118

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแยกเป็นกรณีคดียังไม่ถึงที่สุดกับคดีถึงที่สุดแล้ว

กรณีคดียังไม่ถึงที่สุด (อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลทั้งสามชั้นศาล)

- พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ หมายความว่า เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ แม้คดีจะยังไม่ถึงที่สุด โดยอาจอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา จำเลยก็ไม่อาจนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์เจตนาของตนเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษว่า ตนเองไม่ได้มีเจตนาเพื่อจำหน่าย จึงถือเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยมีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้

- หลักพื้นฐานของการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาที่ดีและเป็นธรรมของไทย จะต้องนำกฎหมายที่เป็นคุณมาใช้บังคับแก่จำเลยในคดีอาญาตราบเท่าที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด

ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๘ ในส่วนนี้จึงขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง และจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุตาม มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ด้วย

หมายเหตุ : เป็นการวางหลักว่า กฎหมายที่ห้ามนำกฎหมายใหม่ที่เป็นคุณมาใช้บังคับกับคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือฎีกา ขัดรัฐธรรมนูญ ใช้บังคับไม่ได้

119

กรณีคดีถึงที่สุดแล้ว

- สำหรับกรณีคดีถึงที่สุดแล้ว พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ในส่วนที่มีให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๕ วรรคสาม มาตรา ๑๗ วรรคสอง และ มาตรา ๒๖ วรรคสอง แห่งพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ไปใช้บังคับแก่คดีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๐ ใช้บังคับ เป็นไปเพื่อคุ้มครองกระบวนการพิจารณาและคำพิพากษาในคดีถึงที่สุดไปแล้วโดยชอบด้วยกฎหมาย และเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษาหรือลักษณะเด็ดขาดถึงที่สุดของคำวินิจฉัยขององค์กรตุลาการ

ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๘ ในส่วนนี้จึงมิได้เป็นการขัดหรือแย้งต่อข้อสันนิษฐานที่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง มิได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ วรรคสาม

หมายเหตุ : เป็นการวางหลักว่า กฎหมายที่ห้ามนำกฎหมายใหม่ที่เป็นคุณมาใช้บังคับกับคดีถึงที่สุดแล้ว ไม่ขัดรัฐธรรมนูญ ใช้บังคับได้

120